

Nr 92

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av länsstyrelsernas datamaskinanläggningar jämte motioner.

(5:e avd.)

Propositionen

I propositionen nr 81 har Kungl. Maj:t under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 28 mars 1969 föreslagit riksdagen att godkänna i statsrådsprotokollet förordade riktlinjer för ändrad organisation av länsstyrelsernas datamaskinanläggningar för folkbokförings- och uppbördsverksamheten.

Propositionen innebär att man skall övergå till ett enhetligt maskinsystem av fabrikat DATASAAB. Vidare förordas att antalet anläggningar skall minskas i syfte att anpassa maskinkapaciteten till föreliggande behov. Anläggningarna avses skola förhyras. Övergången till det enhetliga maskinsystemet beräknas äga rum under första kvartalet 1970.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 1017 av herr Birger Andersson m. fl. och II: 1168 av herr Eliasson i Moholm m. fl. vari hemstälts att riksdagen måtte 1) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att innan frågan om indragning av vissa länsdataanläggningar prövas låta a) utreda dels huruvida icke ytterligare uppgifter med länsanknytning inom den statliga sektorn kan tillföras dessa anläggningar med utgångspunkt från de nya förutsättningar härför som föreligger genom den föreslagna övergången till enhetligt maskinsystem och dels de möjligheter som föreligger till ökad samverkan på dataområdet inom den landstingskommunala och primärkommunala sektorn genom utnyttjande av länsdataanläggningarna på detta område, b) överväga behovet av och möjligheterna för användande av länsanläggningarna i näringslivets tjänst, 2) fatta principbeslut om aktiv marknadsföring av datatjänster vid vederbörande länsstyrelse,

dels de likalydande motionerna I: 1018 av herr Nyquist m. fl. och II: 1169 av herr Eliasson i Sundborn m. fl. vari hemställda att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 81 måtte understryka vikten av att Kungl. Maj:t prövar de möjligheter som föreligger i vissa län till upprättande av länsdatacentraler i samarbete med landsting, kommuner och andra allmänna organ samt enskilda företag och organisationer,

dels de likalydande motionerna I: 1019 av herrar Schött och Ebbe Ohlsson samt II: 1171 av herr Lothigius vari hemställda att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 81 måtte beakta vad i motionerna framförts,

dels motionen I: 1020 av herr Strandberg vari hemställda att riksdagen som sin mening ger till känna önskvärdheten av att fullständiga dataanläggningar placeras vid länsstyrelserna i Luleå och Umeå,

dels motionen II: 1170 av fru Jonäng vari hemställda att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 81 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning om möjligheterna att i ökad utsträckning erbjuda utomstående institutioner och företag datamaskintjänster vid länsstyrelsernas anläggningar för att därigenom skapa underlag för en organisation omfattande minst 20 enheter,

dels motionen II: 1172 av herr Wennerfors vari hemställda att riksdagen måtte i avvaktan på en utredning beträffande förutsättningarna för en stor central dataanläggning med terminalanläggningar i varje län avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 81 samt tillsätta en utredning med uppgift att utreda förutsättningarna för en central dataanläggning med terminalanläggningar i varje län.

Utskottet

1963 års riksdag fattade principbeslut om att maskiner för automatisk databehandling skulle införas som hjälpmedel inom folkbokföringen och för arbete med bl. a. uppbörd och redovisning av de direkta skatterna. Principbeslutet innebar att länsstyrelserna med vissa undantag skulle förses med datamaskiner. Dessa skulle vara av fabriken IBM och SAAB.

Övergången till ADB inom folkbokförings- och uppbördsverksamheten var i huvudsak genomförd vid årsskiftet 1967—1968. För närvarande finns 20 datamaskiner för dessa uppgifter. Samtliga 20 datamaskiner är förhyrda med optionsrätt till köp.

I anslutning till att optionstiden för köp löper ut har det befunnits lämpligt att pröva frågan om den framtida organisationen av länsstyrelsernas datamaskinanläggningar.

I den förevarande propositionen behandlas fyra huvudfrågor. Kungl. Maj:ts förslag innebär övergång till ett enhetligt maskinsystem. Det enhetliga systemet skall bestå av anläggningar av fabrikat DATASAAB. Maskiner-

na skall förhyras. Antalet länsanläggningar kommer att minskas i syfte att anpassa maskinkapaciteten till föreliggande behov.

I motionen II: 1172 framställs yrkande om en utredning av förutsättningarna för en för samtliga länsstyrelser gemensam central dataanläggning med terminalanläggningar i varje län. Motionären anser att ställningstagandena till de i propositionen upptagna frågorna bör anslå i avvaktan på resultatet av den begärda utredningen. Till följd härav avslår motionären Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Av propositionen framgår att centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden (CFU) med hänsyn till utvecklingen inom de administrativa och tekniska områdena räknar med att en mera väsentlig omläggning av det nuvarande ADB-systemet blir aktuell om ca fem år. Frågan om vilket ADB-system som då bör komma till användning skall CFU utreda.

Genom detta utredningsarbete synes syftet med det i motionen II: 1172 framställda utredningsyrkandet komma att bli tillgodosett, varför motionen i denna del inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Utskottet kan inte dela motionärens uppfattning att oavsett utredningsresultatet lämpliga och möjliga rationaliseringsåtgärder bör anstå tills utredningen föreligger. Utskottet avstyrker därför motionen även i denna del.

Utskottet ansluter sig till vad i propositionen anförts och föreslagits beträffande enhetligt maskinsystem av fabrikat DATASAAB och om förhyrning av erforderliga maskiner.

De nu befintliga 20 datamaskinerna är fördelade på 19 länsstyrelser. Med hänsyn till folkmängden har länsstyrelsen i Stockholms län fått två maskiner. Länsstyrelserna i de fem till befolkningen minsta länen — Uppsala, Gotlands, Blekinge, Hallands och Jämtlands län — saknar egna datamaskiner.

Maskinbeläggningen är relativt låg på flera länsanläggningar. Förhållandet har uppmärksamrats av riksdagens revisorer som uttalat bl. a. att åtgärder bör vidtas för att tillföra länsanläggningarna ytterligare uppgifter (1967 års revisionsberättelse § 7, SU 1968: 176, rskr 359). Skulle dessa åtgärder inte ge åsyftat resultat borde man enligt revisorerna som en sista utväg pröva möjligheten att ytterligare inskränka det antal länsstyrelser som för framtiden avses skola vara utrustade med dataanläggningar i full skala.

CFU har bedömt att maskinbeläggningen också framdeles kommer att bli låg på flera länsanläggningar trots att omfattningen av arbetsuppgifter utanför den egentliga folkbokförings- och uppborädsverksamheten tenderar att öka. CFU har därför föreslagit att endast 14 datamaskiner, fördelade på 13 länsstyrelser, skall ingå i det enhetliga maskinsystemet för folkbokförings- och uppborädsverksamheten.

Departementschefen slår fast att det fortfarande råder en viss oklarhet beträffande omfattningen av den serviceverksamhet som kan komma att

läggas ut på anläggningarna. Försiktigheten bjuder därför att ytterligare erfarenhet avvaktas innan slutlig ställning tas till antalet datamaskiner. Departementschefen har föreslagit Kungl. Maj:t att man vid den fortsatta planeringen skall utgå från att maskinsystemet skall omfatta 15 datamaskiner.

Det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om såväl antalet maskiner som placeringen av dessa och fördelningen av länen på de olika maskinerna.

Departementschefens uttalande beträffande minskning av antalet datamaskinanläggningar har upptagits till behandling i motionerna I: 1017 och II: 1168, I: 1018 och II: 1169, I: 1019 och II: 1171 samt II: 1170. Motionerna utmynnar huvudsakligen i förslag om ytterligare utredningar och undersökningar innan beslut fattas om minskning av antalet anläggningar och om anläggningarnas fördelning. I motionen I: 1020 yrkas att såväl Västerbottens län som Norrbottens län skall få en fullständig anläggning.

Av propositionen framgår att beläggningen på länsdatamaskinerna i genomsnitt uppgår till endast ett och ett halvt skift. Överkapaciteten kommer att öka ytterligare vid övergången till ett renodlat SAAB-system.

I likhet med departementschefen och motionärerna anser utskottet det väsentligt att de åtgärder som redan har vidtagits i syfte att tillföra länsanläggningarna ytterligare bearbetningsuppgifter fullföljs och att arbetet med att öka uppdragsverksamheten intensifieras.

Med anledning av vad i bl. a. motionerna I: 1017 och II: 1168 framförts angående marknadsföring av datatjänster vill utskottet erinra om att Kungl. Maj:t i juni 1968 uppdragit åt CFU att i samråd med berörda länsstyrelser försöka öka maskinbeläggningen genom vidgad uppdragsverksamhet. Propositionen ger enligt utskottets mening en klar bild av marknadsföringens betydelse för att få maskinerna belagda i önskad utsträckning. Utskottet förutsätter att alla möjligheter att ytterligare aktivera denna kommer att tillvaratas.

Utskottet har förståelse för i remissyttranden och motioner framförda synpunkter på och skäl mot minskning av antalet länsanläggningar men anser i likhet med departementschefen en viss reducering möjlig och med hänsyn till överkapaciteten nödvändig. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:ts beslut om antalet länsdataanläggningar och om deras placering kommer att ske med utgångspunkt även i eventuellt nytillkomna möjligheter till samarbete med landsting, kommuner och andra allmänna organ samt enskilda och statliga företag.

Utskottet föreslår att riksdagen i anledning av förutnämnda motioner som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande antalet datamaskinanläggningar m. m.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och

med avslag å motionen II: 1172, nämnda motion såvitt nu är i fråga, biträder vad i statsrådsprotokollet förordats om enhetligt maskinsystem vid länsstyrelsernas datamaskinanläggningar,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1172, nämnda motion såvitt nu är i fråga, biträder vad i statsrådsprotokollet förordats beträffande val av maskinsystem,

3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1172, nämnda motion såvitt nu är i fråga, biträder vad i statsrådsprotokollet förordats beträffande förhyrning av datamaskiner,

4. att riksdagen avslår motionen II: 1172 i vad den ej behandlats under 1—3,

5. att riksdagen beträffande antalet datamaskinanläggningar och deras placering m. m. i anledning av vad i statsrådsprotokollet anförts och motionerna I: 1017 och II: 1168, I: 1018 och II: 1169, I: 1019 och II: 1171, I: 1020 samt II: 1170 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 6 maj 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Birger Andersson (s), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Ottosson (m), Bengt Gustavsson (s), Bengtson (cp), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Högström (s), Wirtén (fp), fru Diesen (m), fru Elvy Olsson (cp) och herr Lindblad (fp) samt

från andra kammaren: herrar Bohman (m), Almgren (s), Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Johansson i Norrköping (s), Enskog (fp), Fagerlund (s), Antonsson (cp), fru Holmberg (s), herrar Blomkvist (s), Svanberg (s), Sjönell (cp), Lothigius (m) och Eriksson i Arvika (fp).